

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

14.05.2025. Nr. 6-1/337

Uz 14.04.2025

Valsts policijai
pasts@vp.gov.lv

Informācijai: [personai A]
[e-pasta adrese]

Par seksuālās uzmākšanās tiesisko regulējumu

Tiesībsargs 25.02.2025. saņēma [personas A] (turpmāk – iesniedzējas) iesniegumu, kas tika adresēts arī Valsts policijai un kurā norādīts uz Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Pierīgas Dienvidu iecirkņa inspektora [personas B] iespējamiem pārkāpumiem, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu par iespējamu seksuālo uzmākšanos, ko cits skolnieks esot veicis pret iesniedzējas dēlu.

[1] Tiesībsargs saskaņā ar Iesniegumu likuma 4. panta otro daļu 04.03.2025. pārsūtīja iesniegumu Valsts policijas Iekšējās kontroles birojam (Nr. 6-9/162) un lūdza pārbaudīt iesniegumā norādītās ziņas un izvērtēt, vai [persona B] nav pārkāpusi profesionālo ētiku, kā arī vai cietušā bērna tiesības nav pārkāptas.

[2] Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Disciplinārās uzraudzības nodaļa (turpmāk – VP RRPDUN) 19.03.2025. iesniedzējai un tiesībsargam zināšanai nosūtīja iesnieguma izskatīšanas rezultātus (Nr.20/10/6-RRPnos/50350). VP RRPDUN norādīja, ka nav gūti objektīvi pierādījumi tādai amat[personas B] rīcībai (tajā skaitā nepilngadīgā cietušā sekundārai viktimizācijai), kas būtu vērtējama kā disciplināri sodāms pārkāpums atbilstoši Iekšlietu ministrijas sistēmas un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplināratbildības likuma 3. panta 1. daļai, par ko būtu pamats ierosināt disciplinārlietu.

Atbildē netika sniegts vairāku būtisku aspektu izvērtējums, tostarp par [personas B] iespējamiem izteikumiem, uz kuriem bija norādījusi Iesniedzēja, piemēram: “Nu, re, meitenes ir stiprākas! Neviena meitene nav vērsusies policijā!”, kā arī, ka Iesniedzējas iesniegums ir bijis lieks, jo [personas B] ieskatā tās ir tikai skolā risināmas problēmas. Netika sniegts izvērtējums arī par iespējamu konfidencialitātes pārkāpumu, sniedzot informāciju par citā krimināllietā cietušajiem bērniem. Atbildē vien norādīts, ka [personas B] “uzdotie jautājumi tika vērsti, lai noskaidrotu notikušā apstākļus, un, līdz ar to, ka cietušais ir nepilngadīgais, viņam netika uzdoti konkrēti jautājumi, lai netraumētu viņa psihi. Kā arī VP amatpersonai [personai B] nebija nekāda nodoma aizskart vai pazemot [bērnu]”.

[3] Iesniedzēja 14.04.2025. atkārtoti vērsās Valsts policijā un pie tiesībsarga ar iesniegumu, kurā lūdza tiesībsargu izrādīt iniciatīvu, lai tiktu grozīti tiesību akti, nosakot, ka nepilngadīgo liecību fiksēšana administratīvā pārkāpuma lietās būtu jāveic ar audio/video ierakstu, tādējādi nodrošinot kontroli pār amatpersonu darbībām administratīvā pārkāpuma procesā, kurā cietušais ir bērns.

Tiesībsargs šobrīd nesaskata pamatu noteikt obligātu prasību veikt bērna pratināšanu audio vai video ierakstā administratīvā pārkāpuma procesā. Taču, ņemot vērā, ka bērna pratināšana netiek fiksēta ierakstā, Valsts policijai ir pienākums reaģēt uz visiem bērna pārstāvja iebildumiem un norādījumiem un sniegt atbilstošu izvērtējumu, ja ir saņemta sūdzība par amatpersonas rīcību.

[4] Kopš 10.12.2024. spēkā ir Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 11.² pants, ar kuru Latvijā tiek ieviests seksuālās uzmākšanās juridiskais regulējums, paredzot par to administratīvo atbildību. Administratīvās atbildības mērķis ir aizsargāt sabiedrības tiesiskās intereses un sabiedrisko kārtību¹, savukārt administratīvā soda mērķis ir atjaunot taisnīgumu un atturēt administratīvo pārkāpumu izdarījušo personu un citas personas no turpmākas administratīvo pārkāpumu izdarīšanas.² Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 6. panta otro daļu bērniem vecumā no 14 līdz 18 gadiem par administratīvajiem pārkāpumiem piemēro audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus, bet administratīvo sodu piemēro, ja audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa piemērošana konkrētajā gadījumā nav lietderīga. Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi bērniem tiek piemēroti, lai veidotu un nostiprinātu sabiedrības interesēm atbilstošu vērtību orientāciju, kā arī bērna atturēšanos no pretlikumīgām darbībām un bērna ar sociālās uzvedības novirzēm reintegrāciju sabiedrībā.

¹ Administratīvās atbildības likuma 1. pants.

² Administratīvās atbildības likuma 13. pants.

[5] Seksuālā uzmākšanās ir personai nevēlama seksuāla rakstura fiziska, mutvārdu vai rakstveida darbība, kas vērsta uz personas cieņas aizskaršanu un kas nostādījusi to iebiedējošos, naidīgos, pazemojošos, degradējošos vai aizskarošos apstākļos.³

Maldīgi domāt, ka atbildība par seksuālo uzmākšanos ir attiecināma tikai un vienīgi uz pieaugušajiem. Tiesībsarga redzeslokā nonāk gadījumi, kad izglītības iestādēs skolēni veic darbības, kas nav patīkamas citiem skolēniem – vai tie ir seksuāla rakstura joki vai komentāri par skolēna ārieni, rupji izteicieni vai piedāvājumi, kas citiem skolēniem liek justies neērti un ir aizskaroši. Nereti izglītības iestādes darbinieki šādu rīcību attaisno ar skolēnu vecumu.

Taču bērniem jau no 11 gadu vecuma var piemērot audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus, savukārt no 14 gadu vecuma bērniem iestājas administratīvā atbildība. Svarīgi ir laicīgi atpazīt un novērst bērniem nevēlamu seksuāla rakstura uzvedību, kas var aizskar citu bērnu cieņu. Laicīgi veikti intervences pasākumi, kas koriģē un izglīto bērnus par sabiedrībā nepieņemamu uzvedību, ir atslēga tam, lai sabiedrībā nākotnē aizvien mazāk būtu sastopama nevēlama seksuāla uzvedība.

[6] Dažkārt jaunieši neizprot savas rīcības sekas un rīkojas negatīvu piemēru iespaidā, tostarp pārmērīgas un nekontrolētas tehnoloģiju lietošanas dēļ. Lai gan šādas pusaudzību darbības nebūtu jāvērtē līdzvērtīgi pieaugšu cilvēku rīcībai, tomēr tās nedrīkst atstāt bez ievērības.

Valsts policijas uzdevums ir aizsargāt sabiedrības, tai skaitā bērnu tiesiskās intereses un rīkoties atbilstoši, saņemot informāciju par iespējamu seksuālu uzmākšanos izglītības iestādē. Seksuālā uzmākšanās ir kaitīga un sabiedrību apdraudoša uzvedība, tādēļ ir svarīgi veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai, bērniem pieaugot, šāda rīcība netiktu uztverta kā pieņemama.

Būtiski, lai apkārtējie, tai skaitā citi pusaudži reaģētu uz seksuālās uzmākšanās gadījumiem un nebaidītos par tiem ziņot.

[7] Reaģēšana uz seksuālās uzmākšanās gadījumiem izglītības iestādē nedrīkst būt tikai iestādes iekšēja lieta. Ņemot vērā, ka kopš 2024. gada 10. decembra ir stājies spēkā tiesību aizsardzības mehānisms pret seksuālo uzmākšanos, arī bērniem izglītības iestādē ir tiesības būt pasargātiem.

Vēršu uzmanību, ka par seksuālu uzmākšanos, ko ir veicis bērns, lietderīga ir audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošana, jo ir nepieciešams novērst sociālās uzvedības novirzi – nevēlamu

³ Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 11.² pants.

un cieņu aizskarošu seksuāla rakstura darbību pret citu personu – un bērņā tiktu stiprināta sabiedrības interesēm atbilstoša vērtību orientācija.

Pamatojoties uz Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto kompetenci iesniegt priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, tiesībsargs aicina Valsts policiju veicināt atbildīgo amatpersonu izpratni par Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 11.² pantu un uzlabot administratīvā pārkāpuma procesa veikšanu, ja cietušas ir bērns. Nepieļaujama ir cietušo bērnu kaunināšana par iespējamo seksuālās uzmākšanās gadījumu ziņošanu, kā arī tādas izpratnes uzturēšana, ka tikai izglītības iestādes kompetencē ir iesaistīties šo gadījumu risināšanā.

Ar cieņu

tiesībsarga pilnvarojumā

Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere